

ערב אחד עם מר שושני

מעשה שהיה

זה היה באחד מערבי חודש חשוון תשי"ד (1953), במסיבת האירוסין של בת דודתי בתיה פרידמן עם בחיר-לבה, אברהם שלמה מאיר מאורגוואי. המסיבה התקיימה בבית הכלה, בת לאחד מחשובי חסידי מז'ריץ, בדירה קטנה ברחוב פרץ בדרום תל-אביב, וכנהוג בחוגים חרדים – ישבו הגברים והנשים בחדרים נפרדים.

פתאום עבר רחש בציבור: 'שושני הגיע'. לשמע הידיעה עברו כל הנשים ונרחקו בפינה שהוקצתה להן בחדר הגברים, כדי שלא יפסידו דבר. כך זכיתי גם אני להתוודע ולשמוע את מר שושני.

החדר היה מלא מפה לפה, והאווירה עליזה ומרוממת. השקט המוחלט הופרע מפעם לפעם ברעמי צחוק של קהל השומעים: שושני, כוכב הערב, עמד על כיסא ונשא דבריו והקהל קשוב ושותה בצמא כל מילה שיצאה מפיו.

שושני פתח בפרודיה על דרשה, כשהוא ממלא בה בעת שני תפקידים: הן את תפקיד הדרשן, נושא הדרשה, והן את תפקיד המתבונן מן הצד ומגחך עליה. וכך סיפר:

ליטוואק (ליטאי) אחד שאל עשר קושיות על הפסוק 'ותשר דבורה וברק בן אבינועם ביום ההוא לאמר' (שופטים ה, א).

קושיה ראשונה: 'ותשר דבורה' – הייתכן? והלוא נאמר 'קול באישה ערווה'?
קושיה שנייה, קשה מן הראשונה – איך ייתכן שדבורה אשת לפידות (שם, ד, ד) אשת איש, שרה עם גבר זר, עם ברק בן אבינועם, רחמנא ליצלן?

כך המשיך שושני למנות את קושיותיו של אותו ליטוואק, ולקראת הסוף העיר:

הרי ברור וידוע שכתבי הקודש לא ניתנו אלא להנחות את עם ישראל לדרך הישר, למצוות ולמעשים טובים, ליראת ה' ולאהבתו – אז מה פתאום מספר לנו כאן הכתוב על אנשים שמזמרים וכל מיני שטויות כאלה? מה אם כן התשובה לכל השאלות האלה?

הקהל המבודר והמבודח עשה אוזנו כאפרכסת בציפייה לשמוע את התירוץ הגואל:

התשובה לכל עשר הקושיות הנ"ל היא בשתי המילים הראשונות 'ותשר דבורה' (שושני ביטא זאת בהברה אשכנזית 'ותושר דבורה'). כידוע לכם, מיודענו היה ליטוואק, והרבה ליטוואקעס לא יודעים לבטא שיי"ן, ובמקומה אומרים שיי"ן כמו סמ"ך. במקום 'ותשר דבורה' קרא הליטוואק: 'ותסר דבורה', מלשון להסיר לסלק.

ובאשר ל'דבורה'? כידוע לכם, המילה 'דבורה' בידיש או בגרמנית היא 'בין'. 'בין' הוא גם הפועל 'היה' הנצמד ל'אני', כמו שאומרים: 'אִיךְ בֵּין' (Ich bin), כך שהמילה 'דבורה', עניינה ישות ופירושה 'אני קיים', 'אני נמצא', והביטוי 'ותסר דבורה' עניינו הסרת האני, ביטול היש כמונח החסידי-הקבלי.

לענייננו, בא הכתוב 'ותשר דבורה' ללמדנו שעל האדם להתאמץ ולהקטין עצמו ולבטל את ה'אני' שלו ככל יכולתו. והלוואי ונזכה כולנו להגיע למעלת 'ביטול היש' ולגאולה השלמה.

שושני סיים את דרשתו. הקהל המתלהב בירכו ב'יישר כוח' וכמה אנשים הזדרזו לסייע לו לרדת ממרום עמידתו. הוא חזר למקומו והתיישב עם החוגגים, וכולם פצחו בניגון.